

PROJEKT "KNJIŽNICA ŠIROM OTVORENIH VRATA"

THE LIBRARY DOORS WIDE OPEN PROJECT

Hela Čičko
Gradska knjižnica
Knjižnice grada Zagreba
h.cicko@kgz.hr

UDK /UDC 027.6-053.2/.3
Izlaganje / Conference paper
Primljeno / Received: 3. 2. 2010.

Sažetak

Knjižnice grada Zagreba s ciljem poticanja čitanja i cjeloživotnog učenja, te društvene uključenosti djece i mladih s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom od 2007. godine provode projekt pod nazivom "Knjižnica širom otvorenih vrata".

Projekt se sastoji od:

1. Igraonica – Pričaonica – Maštaonica – za uključivanje djece s teškoćama sluha, govora, čitanja i pisanja u redovne programe knjižnice i podrške njihovim roditeljima, učiteljima i odgojiteljima;
2. Kreativnih radionica i kulturnih događanja (likovne radionice, izložbe, književni susreti, scenske predstave) za djecu s teškoćama u razvoju i mlade s mentalnim i tjelesnim invaliditetom;
3. Glazbenih obrazovnih susreta za slijepu i slabovidnu djecu i mlade koji se sastoje od predavanja, koncerata, razgovora s umjetnicima, upoznavanja instrumenata osjetom opipa, te poučavanja za korištenje računala za slijepe sa specijalnim dodacima: govornom jedinicom, čitačem ekrana i Brailleovim retkom;
4. Izrade taktilnih slikovnica za slijepu i slabovidnu djecu, te senzibilizaciju videće djece.

Projekt je 2007. godine nagrađen drugom nagradom Zaklade *ERSTE* na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama srednje i jugoistočne Europe.

Ključne riječi: knjižnične službe i usluge za djecu i mlade, poticanje čitanja, cjeloživotno učenje, društvena integracija osoba s posebnim potrebama

Summary

Since 2007 Zagreb City Libraries have been conducting the project *The Library Doors Wide Open*, with the goal to promote reading and life-long learning, as well as so-

cial inclusion of children with developmental disabilities and physically handicapped young people.

The project includes:

1. *Play session - Storytelling – Imaginative session* : the program for including children with hearing impairment, speech impairment, reading and writing difficulties into regular programs of the library, and giving support to their parents, teachers and educators;
2. Creative workshops and cultural events : art workshops, exhibitions of their works, literary meetings, performing plays for children with developmental disabilities, young people and young adults with mental impairment, and physical handicaps;
3. Musical educational meetings for the blind and partially sighted children and young people, which include lectures, occasional concerts, talks with artists, learning about instruments through the sense of touch, education as well as encouragement to use computers for the blind users with special equipment – speech unit, screen reader and Braille line;
4. Hand-making of tactile picture-books for the blind and partially sighted children, and enabling the children with good eyesight to better understand the difficulties of people with special needs.

In 2007 the *Library Doors Wide Open* project won the second prize at the *ERSTE* Foundation Contest for Social Integration in Central and South Eastern European countries.

Keywords: library services for the children and young people; promoting reading; life-long learning ; social inclusion of persons with special needs

Projekt Knjižnica grada Zagreba nagrađen 2007. godine drugom nagradom Zaklade ERSTE na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe

Uvod

U posljednjem je desetljeću doneseno više dokumenata u kojima se govori o izjednačavanju prava za osobe s invaliditetom, donesene su brojne strategije i akcijski planovi. Zalaganju za prava osoba s invaliditetom pridružila se i knjižničarska zajednica. Unescov *Manifest o narodnim knjižnicama* (1994), IFLA-ina izjava *Knjižnice i intelektualna sloboda* (1999), *Izjava o slobodnom pristupu informacijama Hrvatskoga knjižničarskog društva* (2000), *Etički kodeks Hrvatskoga knjižničarskog društva* (2002) i drugi dokumenti, zalažu se za pružanje jednakih mogućnosti u korištenju knjižnica svim građanima. Hrvatsko knjižničarsko društvo prevelo je i objavilo više IFLA-inih smjernica: *Narodna knjižnica : IFLA-ine*

i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga (2003); Smjernice za knjižnične službe i usluge za gluhe (2004); Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom (2004); Knjižnice za slijepe u informacijsko doba (2005); Smjernice za građu laganu za čitanje (2005), koje su pomogle knjižničarima u razvoju novih programa i usluga.

“Osnovno je načelo narodne knjižnice da njene službe i usluge moraju biti dostupne svima”.¹

Knjižnice grada Zagreba, stoga, u cilju poticanja čitanja, cjeloživotnog učenja i društvene uključenosti djece s teškoćama u razvoju, te mladih s invaliditetom, već više godina provode, a od 2007. objedinjuju programe pod zajedničkim nazivom *Knjižnica širom otvorenih vrata*.

“KNJIŽNICA ŠIROM OTVORENIH VRATA”

Koji su knjižnični programi obuhvaćeni projektom?

U redoviti program knjižnice **IGRAONICA – PRIČAONICA – MAŠTAONICA** uključena su djeca predškolske i školske dobi s teškoćama sluha, govora, čitanja i pisanja, ujedno polaznici Poliklinike za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG i članovi Hrvatske udruge za disleksiju. Djeca s teškoćama zajedno s drugom djecom odabiru priče – slikovnice, čitaju ih, listaju, gledaju i slušaju, te razgovaraju o pročitanoj. Nakon toga pruža im se mogućnost da kreativnom igrom izraze likovni i scenski doživljaj priče. Za njihove pratitelje (roditelje, nastavnike i odgojitelje) pripremaju se popisi stručne literature, knjige za samopomoć, knjige prilagođene mogućnostima djece, građa lagane za čitanje, kao i popisi ustanova i udruga koje se bave djecom s teškoćama u razvoju i mladima s invaliditetom.

KREATIVNE RADIONICE I KULTURNA DOGAĐANJA – namijenjena su djeci s teškoćama u razvoju, te mladima s mentalnim i tjelesnim invaliditetom iz Osnovne škole Nad lipom, Centra za odgoj i obrazovanje Paunovac, Centra za odgoj i obrazovanje Zagorska, Centra za odgoj i obrazovanje Goljak, Centra za odgoj i obrazovanje Dubrava, Centra za autizam i Centra OZANA. Program se provodi u suradnji s udrugom roditelja djece s posebnim potrebama PUŽ, Društvom invalida cerebralne i dječje paralize, Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida, Udrugom defektologa grada Zagreba i Zagrebačke županije i Udrugom za promicanje inkluzije. Program obuhvaća:

- **likovne radionice** u kojima se slika, crta i kipari pod stručnim vodstvom
- **izložbe** — u kojima djeca i mladi s posebnim potrebama sudjeluju kao autori, posjetitelji ili izvođači programa na svečanosti otvaranja

¹ Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga (Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.). Str. 7.

- **književne susrete** – u smislu prisustvovanja događanju i razgovora s književnicima
- **scenske predstave** s uvodnom riječi koja će gledateljima predstavu približiti, a nakon izvođenja, vodi se razgovor s glumcima, odnosno pokušaj animacije scenskih lutaka, ako se radi o lutkarskoj igri).

U programu **UPOZNAJMO GLAZBENE INSTRUMENTE** uključena su djeca iz Centra za odgoj i obrazovanje Vinko Bek, a provodi se u suradnji s Muzičkom akademijom i Hrvatskim savezom slijepih.

- Glazbeni edukacijski susreti za slijepu i slabovidnu djecu i mlade obuhvaćaju predavanja, prigodne koncerte, razgovore s umjetnicima, upoznavanje instrumenata osjetom opipa, te poučavanje i poticanje slijepih i visoko slabovidnih polaznika na korištenje računala za slijepe sa specijalnim dodacima: govornom jedinicom, čitačem ekrana i Brailleovim retkom.

IZRADA TAKTILNIH SLIKOVNICA zauzima posebno mjesto u ovome projektu, budući da smo svjedoci da je svjetska produkcija taktilnih slikovnica za slijepu i slabovidnu djecu vrlo oskudna, a u Hrvatskoj njome se tek započinje. Slijepa su djeca kod nas, do sada, svoju prvu knjigu i to na Brailleovom pismu dobivala tek u prvom razredu osnovne škole, stoga je ne samo originalno i inovativno, nego i iznimno značajno da se započelo s ručnom izradom takvih slikovnica u kojima je ilustracija reljefna, a tekst pisan na brajici i otisnut crnim tiskom što omogućuje ne samo čitanje slijepoj i slabovidnoj djeci, nego i slijepim roditeljima koji slikovnicu mogu čitati zajedno sa svojim djetetom koje nema oštećenje vida, odnosno, takve su slikovnice namijenjene i zdravoj populaciji radi senzibilizacije, odnosno boljeg razumijevanja svijeta slijepih i slabovidnih.

Naš cilj je u suradnji s Centrom "Vinko Bek" i Hrvatskim savezom slijepih, organizirati seminare na kojima bi se knjižničare poučilo kako ručno izraditi taktilnu slikovnicu, kako bi slijepa i visoko slabovidna djeca u svakom dječjem odjelu Knjižnica grada Zagreba mogla razgledati barem jednu takvu knjigu namijenjenu upravo njima. Na taj način, ohrabrujemo ih i potičemo na njihovu putu opismenjivanja i druženja s knjigom, jer je poznata činjenica da se vrlo malen postotak slijepih osoba služi dokumentima tiskanim Brailleovim pismom, oslanjajući se uglavnom na zvučne dokumente.

IZLOŽBA

U listopadu 2008. godine postavljena je u Čitaonici i Galeriji Knjižnice Vladimira Nazora velika izložba radova djece i mladih obuhvaćenih Projektom. Izložene su slike, crteži, skulpture, makete, oslikane tkanine, namještaj, upotrebni predmeti od filca, keramike i mali literarni radovi. Ova putujuća izložba do sada je gostovala u više od deset knjižnica naše mreže. Najvredniji njen dio bile su popratne radionice koje su vodila djeca sa smetnjama u razvoju i mladi s invaliditetom za svoje vršnjake iz osnovnih škola grada Zagreba. Tako su dokazali da

unatoč zdravstvenim smetnjama mogu biti vrlo uspješni na drugim poljima, svladavši neke vještine kojima mogu poučiti i druge.

Zaključak

- Projektom *Knjižnica širom otvorenih vrata* želi se djeci s teškoćama u razvoju, mladima i odraslim osobama s invaliditetom približiti knjižnicu kao mjesto za zadovoljavanje njihovih potreba za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i razonodom, uključiti ih u programe u kojima zajedno s drugima stvaraju mikro-makro svijet uzajamnog pomaganja i osvješćivanja, pružiti im mogućnost upoznavanja s kulturnom baštinom, njima primjerenim, dobrim slikovnicama, koje će razvijati njihov osjećaj za lijepo, utjecati na emocije, razvijati ukus, zanimanje i ljubav za pisanu riječ te im pripomoći u ovladavanju vještinom čitanja i pisanja.
- Primjereno njihovim mogućnostima, pružiti im prigodu sudjelovanja u igraonicama i likovnim radionicama, izlaganju njihovih radova na izložbama, prisustvovanja književnim susretima i scenskim predstavama, te cjelovitim poučnim susretima s glazbom i taktilnim slikovnicama, dakle aktivnostima u kojima mogu sudjelovati ili kreativno se izraziti, jačati samopoštovanje i svijest o sebi kao punovrijednim članovima društvene zajednice.

Iznimno nam je drago i ponosni smo što je kvalitetu, učinak, domet i održivost ovoga projekta prepoznao ocjenjivački odbor Zaklade ERSTE, Austria, i što su se Knjižnice grada Zagreba na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe za 2007. godinu, u konkurenciji od preko četiri stotine prijavljenih projekata, našle visoko pozicionirane, osvojivši drugo mjesto, novčanu nagradu i vrijedno društveno priznanje.

- Time smo dokazali i sebi i drugima da smo na dobrome putu jer smo, otvorivši ovim programima širom vrata knjižnica svim kategorijama korisnika – otvorili i svoja srca kao ljudi i kao knjižničari, a to je ono najvrednije!

LITERATURA

1. *Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga.* Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
2. Skat Nielsen, Gyda i Birgitta Irval. *Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom.* Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
3. Tronbacke, Bror. I. *Smjernice za građu laganu za čitanje.* Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.